

Anna Angelika Makowska

Papieski Wydział Teologiczny, Sekcja w. Andrzeja Boboli

**„BO BYŁEM GŁODNY, A NIE DALIŚCIE MI JEŚĆ; BYŁEM SPRAGNIONY,
A NIE DALIŚCIE MI PIĆ” (MT 25, 42) – UBÓSTWO I WYKLUCZENIE
SPOŁECZNE.**

Słowa klucze:

Misericordiae vultus, bieda, wykluczenie społeczne, GUS, Eurostat, Miłosierdzie

Keywords:

Misericordiae vultus, poverty, social exclusion, GUS, Eurostat, Mercy

W dniu 8. grudnia 2015 roku Ojciec wi ty rozpoczął obchody roku Miłosierdzia. W Bulli *Misericordiae vultus* stwierdził, że przemycenie miłosiernych uczynków wzgl dem ciała i ducha powinno być – „sposobem na obudzenie naszego sumienia, cz sto u pionego w obliczu dramatu ubóstwa, a tak e umo liwi nam coraz gł bsze wej cie w serce Ewangelii, gdzie ubodzy s uprzywilejowani dla Bo ego miłosierdzia”⁸⁶. Papie samemu wywodz c si z rejonów, które od lat borykaj si z ubóstwem (Ameryka Południowa), wezwał Ko ciół powszechny do szerszego zainteresowania si problemami osób yj cych w biedzie i skrajnej n dzy, a tak e osób społecznie wyklu-

⁸⁶ Franciszek, Bulla *Misericordiae vultus – ustanawiaj ca nadzwyczajny Jubileusz Miłosierdzia*, nr 15, (11 kwietnia 2015); http://w2.vatican.va/content/francesco/pl/bulls/documents/papafrancesco_bolla_20150411_misericordiae-vultus.html [dost p 2.12.2015].

czonych lub zagrożonych tym zjawiskiem. Jak stwierdził: „Nie możemy uciec od słów Pana, gdy to na ich podstawie będziemy osądzeni: czy dali my je temu, kto jest głodny, czy dali my pić temu, kto jest spragniony, czy przyjeźli my przybysza i ubrali nagiego, czy mieli my czas, aby być z chorym i z więźniem (por. Mt 25, 31-45)”⁸⁷. W tym miejscu odnoszę się zarówno do wielkiego Jubileuszu Miłosierdzia, który właśnie się rozpoczyna, jak i wskazuję właśnie te potrzeby zainteresowania problemem biedy, chciałabym poświęcić ten artykuł właśnie zjawisku ubóstwa i wykluczenia społecznego.

Ze względu na rozległość i różnorodność jego występowania na świecie, w niniejszym studium zostaną przedstawione badania w tym zakresie, w oparciu o dane ilościowe, głównie na podstawie danych publikowanych w raportach Głównego Urzędu Statystycznego i Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, zawione w tym zakresie do terenu naszego kraju – Polski. W pierwszym paragrafie tego artykułu przedstawione zostanie pojęcie ubóstwa, razem z podziałem i podstawowymi charakterystykami, w drugim zaś wykluczenia społecznego. W obu częściach pracy uwzględnione zostaną przykładowe statystyki występowania bezrobocia oraz zagrożenia wystąpieniem społecznej izolacji w Polsce.

Ubóstwo.

Zjawisko ubóstwa jest pojęciem wieloznacznym i badania nad jego definicją trwają już przeszło 100 lat, poczynając od pierwszych badań w Londynie Charlesa Bootha (1840-1916) i w Nowym Yorku B. Seebohma Rowntree (1871-1954)⁸⁸. Ze względu na swoją wielowymiarowość jest ono rozpatrywane z punktu widzenia kilku dziedzin naukowych. Definicje i zakres prowadzonych badań różnią się w zależności od tego czy odnosi się wyłącznie do ekonomicznego wymiaru zjawiska, czy też zahacza o sfery społeczne. Autorami współczesnie używanych definicji są pracownicy Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych (IPISS) – S. Golinowska i P. Broda-Wysocki⁸⁹.

Dla Polityki ubóstwo jest zadaniem – państwo ma zaspokoić konkretne potrzeby każdego obywatela. Ekonomia zwraca uwagę na kwestie materialne i konieczność zaspokojenia potrzeb poprzez zakup środków niezbędnych do życia. Socjologia w końcu bierze za wykładnik dochód z gospodarstwa domowego⁹⁰. Pewnego rodzaju ciekawostką wydaje się by fakt, że w definicji ubóstwa ogólnego (*overall poverty*) z konwencji ONZ z 1995 roku został jeszcze uwzględniony wymiar niematerialny („odzwierciedlają to wyrażenia w tłumaczeniu polskim – brak udziału w podejmowaniu decyzji, bezsilność, zamach na ludzką godność”)⁹¹. Wynika z tego, że wszystkie trzy dziedziny prowadzą

⁸⁷ Franciszek, Bulla *Misericordiae vultus – ustanawiający Jubileusz Miłosierdzia...*, nr 15.

⁸⁸ Zob. E. Tarkowska, *Ubóstwo i wykluczenie społeczne. Koncepcje i polskie problemy*, w: *Współczesne społeczeństwo polskie: dynamika zmian*, red. Jacek Wasilewski, Warszawa 2006, s. 320.

⁸⁹ Więcej zob: S. Golinowska, P. Wysocki-Broda, *Kategorie ubóstwa i wykluczenia społecznego. Przegląd*, w: *Ubóstwo i wykluczenie społeczne*, red. S. Golinowska, E. Tarkowska, I. Kopska, Warszawa 2005.

⁹⁰ I. Kumor, *Ubóstwo – ujęcie teoretyczne*, „Edukacja Humanistyczna” 1 (2011) 24, s. 101-102.

⁹¹ R. Lisner, *Bieda. Sic!*, Warszawa 2007, s. 26.

w gruncie rzeczy walk z ubóstwem do problemu zaspokojenia podstawowych potrzeb człowieka, które pozwolą mu na godne i bezpieczne życie w społeczeństwie, do „niemożności zaspokojenia [potrzeb głównie] ze względu na niedostateczne dochody i niewystarczające środki finansowe, którymi dysponują jednostka, rodzina lub gospodarstwo domowe”⁹². W literaturze i badaniach autorzy proponują wiele różnych koncepcji ubóstwa. Można je podzielić na absolutne / relatywne, obiektywne / subiektywne, materialne / społeczne, statyczne / dynamiczne. W pojęciu z tymi kategoriami definiuje się różne granice i linie ubóstwa wykazujące zakres występowania zjawiska biedy. Elbieta Tarnowska podaje za przykład Bank Światowy, który „wyznacza granicę ubóstwa skrajnego na poziomie 1\$ dziennie, a umiarkowanego – 2\$ dziennie, zaś dla krajów Europy Środkowej i Wschodniej przyjmuje poziom 4\$ dziennie”⁹³.

Współcze ubóstwo jest traktowane jako zjawisko negatywne i niepożądane, które stanowi przeciwwagę dla sukcesów i bogactwa. W sporej części jest ono traktowane jako oznaka nieudacznictwa, głupoty ludzkiej czy braku życiowej zaradności, albo wstydliva choroba.

W Polsce najczęściej wykorzystywanym wskaźnikiem określającym granice ubóstwa, jest minimum socjalne i minimum egzystencji. Ich wartości publikuje coroczowo Główny Urząd Statystyczny. Podstaw szacunków IPiSS s notowania wartości wybranych cen dóbr i usług konsumpcyjnych oraz dane zebrane dla kilku typów gospodarstw domowych osób w wieku produkcyjnym i emerytów⁹⁴. Wartości te na rok 2010 przedstawia poniższa tabela.

Rodzaj gospodarstwa domowego	Minimum socjalne (zł/m-c)	Minimum egzystencji (zł/m-c)
Osoba samotna w wieku produkcyjnym	929,76 zł	466 zł
Rodzina 2+2	3018,57 zł (754, 44 zł/osob)	1257 zł (314,45 zł/osob)
Emeryt	942,52 zł	447, 54 zł

(Źródło: Zob. M. Wójcik- ołdek, *Poverty and social exclusion in Poland*, infos – BAS 4/118 (2012), s. 2.)

Wyszczególnione w tabeli pojęcie minimum socjalne zostało zdefiniowane jako „poziom niskich dochodów, który pozwala ludziom normalnie uczestniczyć w życiu społeczeństwa (w integracji z nim) i nie wpaść w ubóstwo”⁹⁵. Granica ta wskazuje, że poniżej istnieje realne zagrożenie ubóstwem. Zwraca ona uwagę nie tylko na podstawowe potrzeby człowieka – fizjologiczne, ale także potrzeby wyższego rzędu – społeczne i kulturalne (m. in. edukacja i rozwój intelektualny, opieka zdrowotna, środki komunikacji, czy wypoczynek). Drugie zaś z określeń – minimum egzystencji, nazywane także biologicznym. Wyznacza on obszar biedy, tzw. ubóstwa skrajnego. Pod tym pojęciem kryją się potrzeby jednostki, których niezaspokojenie lub zaspoko-

⁹² Zob. E. Tarkowska, *Ubóstwo i wykluczenie społeczne. Koncepcje i polskie problemy ...*, s. 321.

⁹³ E. Tarkowska, *Ubóstwo i wykluczenie społeczne. Koncepcje i polskie problemy ...*, s. 322.

⁹⁴ Zob. M. Wójcik- ołdek, *Poverty and social exclusion in Poland*, infos – BAS 4/118 (2012), s. 2.

⁹⁵ M. Wójcik- ołdek, *Poverty and social exclusion in Poland ...*, s. 2.

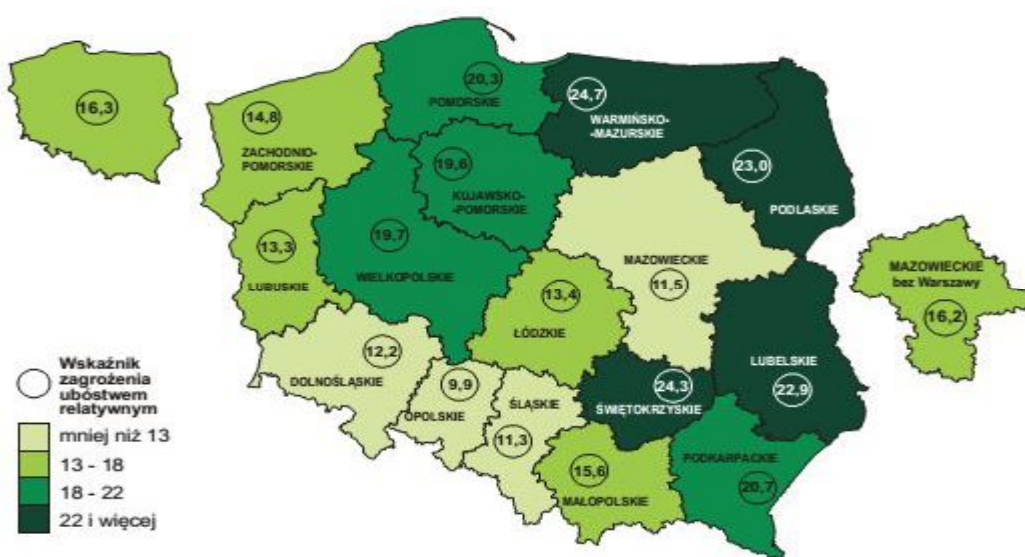
kojenie na ni szym poziomie lub w mniejszym stopniu, mo e nie ze sob realne zagro-
enie dla zdrowia b d ycia człowieka.

Nale y uwzgl dni tak e poj cie zasi gu ubóstwa. Wyniki bada na podstawie ok. 37
tys. wybranych losowo gospodarstw domowych publikuje GUS. Poni sza tabela
przedstawia dane z roku 2010.

(rodo: Zob. M. Wójcik- oł dek, *Poverty and social exclusion in Poland*, infos – BAS 4/118 (2012), s. 2.)

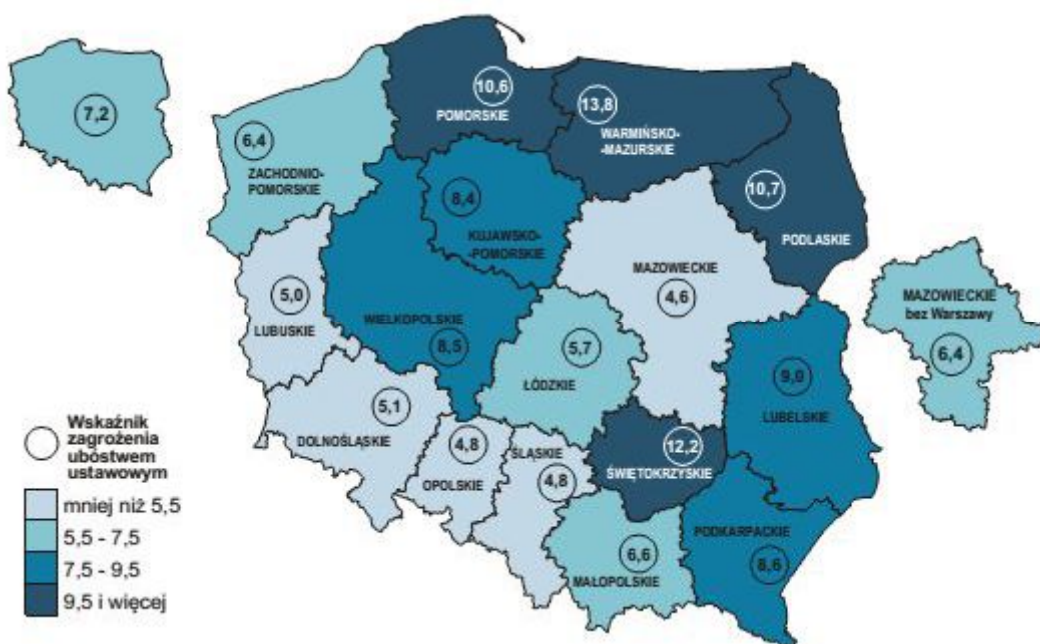
Granice ubóstwa	Gospodarstwo 1-os (zł/m-c)	Gospodarstwo 4-os /2+2 (zł/m-c)
Skrajne	466	1257
Relatywne	665	1795
Ustawowe	477	1404
Subiektywne	1187	1770

W tabeli wyró niono trzy wska niki: relatywn , ustawow oraz subiektywn granic ubó-
stwa. Pierwsza pokazuje „warto połowy rednich wydatków ogółu gospodarstw domo-
wych”. Druga to „kwota, która zgodnie z obowi zuj c ustaw o pomocy społecznej
uprawnia do ubiegania si o przyznanie wiadczenia pieni nego”. Podstaw do wyznacze-
nia ostatniej s „deklaracje respondentów dotycz ce wysoko ci dochodów potrze-
bnych do realizacji podstawowych potrzeb (poziomowi dochodów deklarowanych przez
badanych jako ledwie im wystarczaj ce)”⁹⁶. Bieda w ró nym stopniu dotyka ró ne grupy
społeczne, jak i poszczególne regiony Polski. Na podstawie danych podanych przez GUS,
nale y stwierdzi , e w 2012 roku, redni odsetek osób borykaj cych si z problemem ubó-
stwa wynosił odpowiednio: relatywne (16,3%), ustawowe (7,2%), skrajne (6,8%). Granice
ubóstwa w poszczególnych województwach przedstawiaj poni sze grafiki (w %) ⁹⁷.

⁹⁶ Zob. M. Wójcik- oł dek, *Poverty and social exclusion in Poland...*, s. 2.

⁹⁷ Zob. *Ubóstwo w Polsce wietle bada GUS*, GUS, Warszawa 2013, s. 21-22.

Wynika z nich, że dla wszystkich rodzajów ubóstwa najbardziej zagrożone są województwa Warmińsko-mazurskie i Podlaskie, w przypadku ubóstwa relatywnego należy zwrócić uwagę także na województwa Lubelskie i Świętokrzyskie, zaś dla ubóstwa skrajnego i ustawowego trzeba uwzględnić także województwa Pomorskie i Świętokrzyskie. Jeżeli chodzi o tereny najmniej zagrożone ubóstwem to na pierwszym miejscu należy wyróżnić województwo Mazowieckie (nie wliczając z niego M. St. Warszawy, bez niego wskaźnik ten jest znacznie słabszy). Następnie dalej województwa Dolnośląskie, Opolskie i Śląskie, a w przypadku ubóstwa skrajnego dodatkowo uwzględnić należy województwo Lubuskie.

W celu pokazania szerszego zasięgu zjawiska a także nie ograniczania przyczyn jedynie do tych wymienionych wyżej nie wolno nam nie powiedzieć kilku słów na ten temat. Najprostszym i zalecym od jednostki jest lenistwo. Kolejnym i jednym z głównych jest bezrobocie lub bierność zawodowa, co często bywa ściśle połączone z ubóstwem albo jest jego główną przyczyną. Brak pracy, związany z tym brak dochodów, często uniemożliwia zaspokojenie podstawowych potrzeb. Statystyki dowodzą, że osoby bezrobotne są wyraźnie częściej narażone na życie w ubóstwie, niż osoby mające zatrudnienie. Ubóstwo dotyka też częściej osoby o niskim poziomie wykształcenia. Pracownicy z niedostatecznymi kwalifikacjami zawodowymi są mniej produktywni, dlatego te nawet w przypadku podjęcia pracy, otrzymują relatywnie niskie wynagrodzenia, co sprzyja utrzymywaniu się wysokiego poziomu ubóstwa. Wskazując na przyczyny ubóstwa należy brać pod uwagę także miejsce zamieszkania. Z badań wynika, że bardziej narażone na biedę są osoby żyjące na wsi niż w społeczności miejskiej, czyli częściej rolnicy niż pracownicy sektora usługowego czy przemysłowego. Wynika to głównie z mniejszych zarobków tych osób oraz znacznie większego bezrobocia. W 2009 r. w Polsce stopa ubóstwa była ponad dwa razy większa na wsi (9,2%) niż w mieście (3,5%) i o ponad 1/2 wyższa u rolników (9,3%) niż u osób zatrudnionych w pozostałych sektorach (5,2%)⁹⁸. Powręcznie podawana przyczyna ubóstwa jest wielodzielna. Pomimo, że czasami można pomyśleć o kolejnym stereotypie, jednak badania wyraźnie pokazują wyraźny związek pomiędzy zagrożeniem ubóstwem a liczbą posiadanych dzieci w Polsce. Ze statystyk wynika, że rodziny wielodzietne są trzykrotnie bardziej narażone na ubóstwo, niż pozostałe gospodarstwa domowe. Osoby na co dzień doświadczające biedy, są narażone często na problemy natury patologicznej, jak nałogi - alkoholizm czy narkomania. Opierając się na danych statystycznych GUS, można stwierdzić, że przeciwnie spożycie alkoholu wśród osób ubogich jest większe, niż wśród ludzi zamożnych, o ustabilizowanej sytuacji materialnej. Podobnie, choroba alkoholowa częściej dotyka osób żyjących w tej grupie, aniżeli pozostałemu społeczeństwu. Wśród czynników zwiększających ryzyko życia w ubóstwie znajduje się również niepełnosprawność. Dotyczy ona przede wszystkim gospodarstw, w których orzeczenie o niepełnosprawności miały dzieci, bądź głowa rodziny. Wśród rodzin z niepełnosprawnym dzieckiem do 16. r. procent ubóstwa średnio wynosił ok. 12-16%. W przypadku niepełnosprawności głowy rodziny – osoby dorosłej – wartość ta nie przekraczała 10%. Na koniec nie wolno zapomnieć o tych czynnikach bardziej złożonych, takich jak polityka państwa, polityka społeczna, czy poziom rozwoju gospodarczego, zarówno na poziomie kraju, jak i w poszczególnych województwach, powiatach, gminach, miastach, czy wsiach. Ze względu na ograniczoną ilość miejsca i rozległość tego tematu nie będę się w niego zagłębiał.

Efekt długotrwałego przebywania jednostki w stanie określonym jako „Minimum egzystencji” jest szukanie różnych typów ucieczek od otaczających problemów. Bardzo często powiżane jest to z uzależnieniem się od substancji chemicznych (najczęściej

⁹⁸ *Ubóstwo w Polsce w 2009 r.*, GUS 2010.

alkohol i narkotyki) i przybiera takie formy jak drobna przestępstwa (głównie kradzieże i włamania), różne formy niebezpieczeństwa, czy lekkomyślność. Przebywanie jednostki natomiast w stanie ubóstwa skrajnego może prowadzić do trwałych uszczerbków na zdrowiu, utracie wszelakich dóbr materialnych, deficytów rozwojowych (co jest szczególnie istotne w przypadku dzieci i młodzieży), a w skrajnych przypadkach nawet do śmierci.

Wykluczenie społeczne.

Występowanie ubóstwa i biedy jest powiązane z drugim zjawiskiem jakim jest wykluczenie społeczne. W sporej części przypadków skrajne ubóstwo prowadzi do jakiejś formy wykluczenia społecznego i izolacji jednostki. Jest ono skutkiem braków nie tylko w zakresie czysto materialnym – chociaż te pozostają najbardziej widoczne dla ogółu – lecz także w zakresie edukacji, zdobywania kompetencji zawodowych, dostępu do kultury, życia publicznego oraz wiadomości odpowiedzialności społecznej⁹⁹. Terminu tego użył pierwszy raz, francuski minister dobrobytu społecznego – René Lenoir’a (w 1974 r.) w stosunku do osób, które uznano za nieprzystosowane do życia w społeczeństwie, żyjące na jego marginesie oraz do osób, które nie zostały objęte żadną formą ubezpieczenia. Pierwszy raz w dokumencie sformułowanie to zostało zauważone przez Komisję Europejską, w dokumencie dotyczącym walki z ubóstwem w roku 1990. W Polsce natomiast, na mocy Ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, MPIPS stworzyło program mający na celu przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu¹⁰⁰.

Zjawisko wykluczenia społecznego jest trudno zdefiniować, gdy obejmuje kilka wymiarów. Ogólnie polega ono „na niepodjęciu zwyczajowej i społecznie akceptowanej drogi życiowej lub wypadaniu z niej, dotyczy osób, rodzin lub grup ludności”¹⁰¹. Osoby, których dotyczy marginalizacja żyją w niestabilnych warunkach ekonomicznych (ubóstwo materialne), są narażone na różne narodowe procesy społeczne, będące skutkiem dynamicznych zmian rozwojowych (np. kryzys, upadek branży przemysłowej). Osoby te również mogły nie zostać wyposażone w okresie młodości w wiedzę, która pozwoliłaby im odnaleźć się w społeczeństwie, zdobyć kwalifikacje potrzebne do podjęcia pracy, czy założenia rodziny. Będąc narażone na wykluczenie czują się uboższe w wiedzy, co wynika z braku dostępu instytucji pozwalających na zdobycie niezbędnego doświadczenia, czy ukończenia edukacji. Bardzo często do wiadczenia te odrzucenia i dyskryminacji, od osób postronnych. Niekiedy powodem może być brak wiedzy tych osób oraz ich ukształtowania, a w innym przypadku funkcjonujące w danej spo-

⁹⁹ P. Nosal, *Symboliczno-relacyjny wymiar wykluczenia przez ubóstwo*, „Studia Socialia Cracoviensia” 6 (2014) 2/11, s. 27.

¹⁰⁰ Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020, Dz. U. z 2009 r., Nr 157, poz. 1240, z późn. zm., www.isip.sejm.gov.pl [23.09.2016].

¹⁰¹ J.M. Nogowski, *Wykluczenie społeczne w kontekście ubóstwa i bezdomności*, „Civitas et Lex” 1 (2015) 5, s. 55.

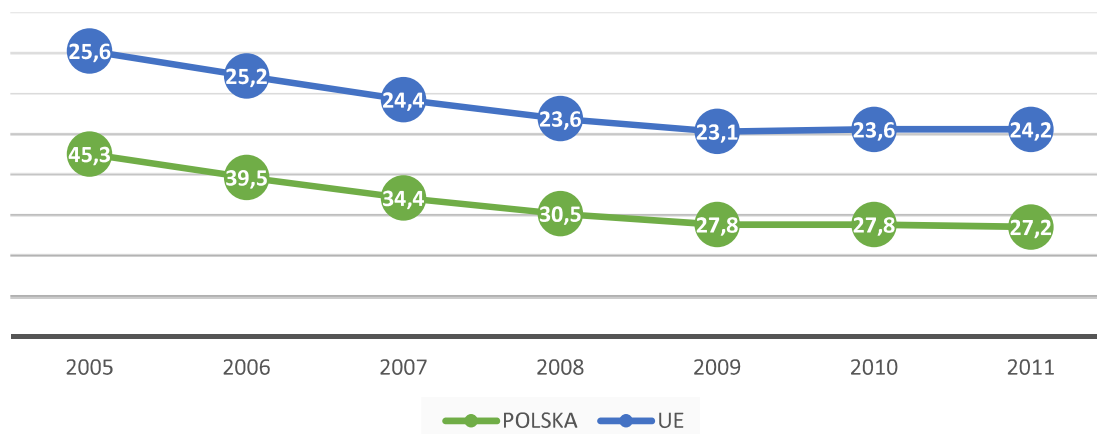
łeczno ci stereotypy i uprzedzenia, stąd te osoby te padają często ofiarami przemocy, czy szantażu.

Chcąc zdefiniować pojęcie wykluczenia społecznego, należy stwierdzić, że trudno jest podać jedną definicję, która obejmowałaby wszystkie „kategorie” tego zjawiska. Tym bardziej, że przyczyny izolacji społecznej również nie są jednorodne i bardzo często nakładają się na siebie, zazwyczaj, będąc w tym czasie występują ich kilka jednocześnie. W większości przypadków określane jest, jako niemożność uczestniczenia w istotnych aspektach życia społecznego, gospodarczego, politycznego i kulturalnego danego społeczeństwa. Z tym, że ta wspomniana powyżej niemożność nie jest winą samego człowieka, ale przeszkód jakie napotyka, przy próbie rozwiązania problemu.

Niejednoznaczność i wielowymiarowość obydwu analizowanych zjawisk sprawia, że w praktyce mamy do czynienia z różnymi danymi na temat zasięgu oraz źródeł społecznych zarówno ubóstwa jak i społecznego wykluczenia. Wykluczenie społeczne nie jest synonimem ubóstwa. Ubóstwo stanowi jeden z istotnych wymiarów wykluczenia społecznego, które można ogólnie zdefiniować jako pojęcie braku zasobów ekonomicznych, występowania izolacji społecznej oraz ograniczonego dostępu do praw o charakterze społecznym i obywatelskim.

Przyjmuje się, że osoba uboga to ta, która żyje za mniej niż 1\$ dziennie. Statystyki podają, że w takich warunkach żyje obecnie ok. 2 mln osób, czyli 1/3 ludności. Prognozy natomiast podają, że być może za 40 lat będzie to już 1/2 ludności, natomiast za 60 lat ponad 60%. W krajach bogatych problem ten jest mniej widoczny, co nie oznacza, że nie istnieje – przybiera po prostu nieco inne formy. W krajach Trzeciego świata za, ludność zmaga się z problemem głodu i różnymi chorobami, wysoką śmiertelnością, niedowładem, analfabetyzmem oraz innymi zjawiskami drastycznie pogarszającymi jakością życia lokalnych społeczności. Należy zauważyć, że występuje ogromne zróżnicowanie, nie tylko pomiędzy poszczególnymi krajami, ale także w ich wewnętrznych strukturach terytorialnych – dlatego analizy prowadzi się nie tylko na poziomie międzynarodowym, ale także w podziale na tereny wiejskie i zurbanizowane, w odniesieniu do gospodarstwa domowego jak indywidualnych osób. Poniższy wykres przedstawia:

Wskaźniki zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym dla Polski i Unii Europejskiej w latach 2005-2011

Od lat 2004–2005 zasięg ubóstwa w Polsce spada. Pozytywny kierunek zmian potwierdzają dane GUS oraz raporty europejskiego urzędu statystycznego Eurostat. W ciągu ostatnich sześciu lat Polska odnotowała największy spadek liczby osób zagrożonych ubóstwem w porównaniu z innymi państwami UE. Choć zasięg ubóstwa wykazuje tendencję malejącą, to wciąż stanowi poważny problem społeczny – ponad 2 mln osób żyje w bardzo trudnych warunkach życiowych (poniżej granicy skrajnego ubóstwa), za ponad 10 mln Polaków (27,8%) uważa się za zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

Podsumowanie

Jak już zostało powiedziane na początku artykułu zawiera jedynie wybrane zagadnienia. Bieda, ubóstwo i wykluczenie społeczne, to zagadnienia bardzo różnorodnego, dlatego też w przedłożeniu zostały przedstawione statystyki i analizy w większym zakresie ilościowym, na podstawie danych GUS i Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, zawieszone w większym zakresie do terenu Polski. W pierwszym paragrafie tego artykułu zostało przedstawione pojęcie ubóstwa, uwzględniając wybrane podziały, definicje i określenia bezpośrednio związane ze zjawiskiem ubóstwa. W drugim zaopiniowany został problem marginalizacji, czyli wykluczenia społecznego. W obu zostały uwzględnione również wybrane statystyki występowania bezrobocia oraz społecznego wykluczenia w Polsce, a także w poszczególnych województwach. Na koniec zostało krótko zestawione oba zjawiska oraz przedstawiona po krótku wspomniana na początku rola Kościoła Katolickiego, jako instytucji mającej szeroki tradycyjny w opiece i towarzyszeniu osobom potrzebującym.

"I WAS HUNGRY AND YOU GAVE ME FOOD; I WAS THIRSTY AND YOU GAVE ME DRINK" (MT 25, 42) - POVERTY AND SOCIAL EXCLUSION.

Summary:

In the first paragraph of this article was presented the concept of poverty, taking into account the selected divisions, definitions and terms directly related to the phenomenon of poverty. In the second case taken up the problem of marginalization or social exclusion. Both were taken into account also selected statistics incidence of unemployment and social exclusion in Poland as well as in individual provinces. At the end it was briefly summarized both the phenomenon and presented briefly mentioned at the beginning of the role of the Catholic Church, as an institution with a broad tradition of care and supervision for those in need.

Bibliografia:

- FRANCISZEK, Bulla *Misericordiae vultus* – ustanawiająca nadzwyczajny Jubileusz Miłosierdzia (11 kwietnia 2015); http://w2.vatican.va/content/francesco/pl/bulls/documents/papafrancesco_bolla_20150411_misericordiae-vultus.html [dostęp 2.12.2015].
- TARKOWSKA E., *Ubóstwo i wykluczenie społeczne. Koncepcje i polskie problemy*, w: *Współczesne społeczeństwo polskie: dynamika zmian*, (Red.), Wasilewski J., Warszawa 2006, s. 319-363.
- GOLINOWSKA S., WYSOCKI-BRODA P., Kategorie ubóstwa i wykluczenia społecznego. Przegląd, w: *Ubóstwo i wykluczenie społeczne*, (Red.). Golinowska S., Tarkowska E., Kopska I., Warszawa 2005.
- KUMOR I., *Ubóstwo- ujęcie teoretyczne*, „Edukacja Humanistyczna” 1 (2011) 24, s. 102-110.
- LISNER R., *Bieda. Sic!*, Warszawa 2007.
- M. Wójcik-Łośdek, *Poverty and social exclusion in Poland*, *infos – BAS* 4/118 (2012), s. 1-4.
- UBÓSTWO W POLSCE W WIELTE BADAŃ GUS, GUS, Warszawa 2013.
- UBÓSTWO W POLSCE W 2009 r., GUS 2010.
- NOSAL P., *Symboliczno-relacyjny wymiar wykluczenia przez ubóstwo*, „*Studia Socialia Cracoviensia*” 6 (2014) 2/11, s. 25-44.
- USTAWA Z DNIA 6 GRUDNIA 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, *Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020*, Dz. U. z 2009 r., Nr 157, poz. 1240, z późn. zm., www.isip.sejm.gov.pl [23.09.2016].
- NOGOWSKI J. M., *Wykluczenie społeczne w kontekście ubóstwa i bezdomności*, „*Civitas et Lex*” 1 (2015) 5.